

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO IR SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS
PADĖTIES“ NR. IX-2206 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR JŲ LYDINČIŲ
ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ**
(TAP Nr. 18-2336, TAIS Nr. 18-12710(2))

2019-01-21 Nr.

Vilnius

Projektų rengėjas. Vidaus reikalų ministerija.

1. Projektų tikslas. Įgyvendinti Ministro Pirmininko 2018 m. kovo 5 d. potvarkiu Nr. 43 sudarytos tarpinstitucinės darbo grupės (toliau – Darbo grupė) pasiūlymus dėl Lietuvos Respublikos migracijos procedūrų tobulinimo.

2. Dabartinė situacija. Darbo grupė vertino asocijuotų verslo struktūrų, kompetentingų institucijų iškeltas problemas, užsienio šalių patirtį sprendžiant migracijos klausimus. Pateiktiems darbo grupės pasiūlymams buvo pritarta Vyriausybės 2018 m. gegužės 16 d. pasitarime (protokolo Nr. 23, 2 klausimas).

Įstatymų projektus rengė vidaus reikalų ministro 2018 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. 1V-452 sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė. Įstatymų projektai parengti siekiant tobulinti esamą reglamentavimą dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo darbo ar kitos teisėtos veiklos tikslais, įgyvendinti priemones, kurios leistų supaprastinti ir pagreitinti imigracijos procedūras, kartu mažinti galimybes jomis piktnaudžiauti ir stiprinti užsieniečių teisėto buvimo kontrolę.

3. Projektų esmė. Įstatymų projektais siekiama:

1. Nustatyti palankias sąlygas apsigyvenimui darbo, verslo ar kitos teisėtos veiklos pagrindais ekonomiškai stipriausių šalių, kurioms taikomas bevizis režimas, piliečiams (Australijos, Japonijos, JAV, Kanados, Pietų Korėjos Respublikos, Naujosios Zelandijos) - išduoti iki 3 metų galiojantį leidimą laikinai gyventi, leisti užsieniečiui atvykti kartu su šeima, netaikyti reikalavimo gauti leidimą dirbti, netaikyti kitų trečiųjų šalių piliečiams taikomų leidimo laikinai gyventi teisėtos veiklos (verslo) pagrindu išdavimo sąlygų dėl įmonės veiklos trukmės, nuosavo kapitalo dydžio, investuotų lėšų ir įdarbintų darbuotojų. Tačiau bendrosios leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygos (turėti sveikatos draudimą, lėšų pragyventi ir kt.) jiems būtų taikomos. Siūloma šių šalių piliečiams taikyti išlygą dėl laikinojo nedarbo, kuri kitų trečiųjų šalių piliečiams taikoma tik jeigu jie yra aukštos profesinės kvalifikacijos darbuotojai, nustatyti teisę pasinaudoti Lietuvoje veikiančia neįgaliųjų socialinės integracijos sistema, gauti išmokas vaikams.

2. Įtvirtinti teisinį pagrindą patvirtintų įmonių sąrašo sudarymui, kuris leistų paspartinti procedūras ir taikyti mažiau formalumų užsieniečiams, atvykstantiems dirbti į įmones, įtrauktas į šį sąrašą, išduodant nacionalines vizas ir leidimus laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje. Įstatyme siūloma įtvirtinti teisinį pagrindą vidaus reikalų ministrui nustatyti įmonių įtraukimo į patvirtintų įmonių sąrašą kriterijus ir tvarką, nustatyti priežastis, dėl kurių įmonė į patvirtintų įmonių sąrašą negalėtų būti įtraukta ir atvejus, kada įmonė išbraukiama iš patvirtintų įmonių sąrašo.

3. Nustatyti lankstesnį reguliavimą dėl užsieniečio turimos kvalifikacijos ir profesinės patirties - užsieniečio kvalifikacijos atitiktį darbo vietai siūloma patikėti vertinti darbdaviui, o ne migracijos institucijoms, tais atvejais, kai užsienietis įdarbinamas įmonėje, kuri yra įtraukta į patvirtintų įmonių sąrašą, įdarbinamam užsieniečiui taikyti arba kvalifikacijos, arba atitinkamos profesinės patirties sąlygą.

4. Aiškiau reglamentuoti užsieniečio, atvykusio į Lietuvos Respubliką dirbti, teisę keisti darbdavį ar darbo funkciją pas tą patį darbdavį, suteikiant šią teisę ne tik užsieniečiui, kuris yra aukštos profesinės kvalifikacijos, bet ir užsieniečiui, kuris yra atvykęs dirbti ir turi leidimą laikinai gyventi.

5. Nustatyti aiškų reglamentavimą dėl užsieniečio teisės dirbti trumpalaikio buvimo Lietuvos Respublikoje laikotarpiu - reglamentuoti, kad užsienietis, kuriam taikomas bevizis režimas (ar jis turi Šengeno vizą, kitos Europos Sąjungos valstybės narės išduotą Europos Sąjungos leidimo gyventi kortelę, kitos Šengeno valstybės narės išduotą leidimą gyventi ar nacionalinę vizą), teisėto trumpalaikio buvimo Lietuvos Respublikoje laikotarpiu gali ne tik būti, bet ir dirbti Lietuvos Respublikoje, jeigu jam yra išduotas leidimas dirbti arba jis atitinka įstatyme nustatytas atleidimo nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti sąlygas.

6. Ivesti kvotas užsieniečiams, kuriems netaikomas atitikties Lietuvos darbo rinkos poreikiams vertinimas, kai jie atvyksta dirbti pagal profesiją, kuri įtraukta į trūkstančių Lietuvos darbo rinkoje profesijų sąrašą pagal ekonominės veiklos rūšis. Siūloma įstatyme nustatyti, kad kvotą kalendoriniams metams nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į socialinės apsaugos ir darbo ministro su ekonomikos ir inovacijų ministru suderintą teikimą ir Lietuvos Respublikos trišalės tarybos išvadą. Pirmoji kvota galėtų būti nustatyta 2021 metams. Pagal siūlomą reguliavimą, išnaudojus kvotą darbdaviai galėtų įsivežti trečiųjų šalių piliečius tik atlikus darbo rinkos testą (atitinkamai gavus leidimą dirbti ar Užimtumo tarnybos sprendimą dėl atitikties rinkos poreikiams). Nesiūloma kvotos taikyti aukštos profesinės kvalifikacijos darbuotojams, atvykstantiems dirbti pagal profesiją, kuri įtraukta į profesijų, kurioms būtina aukšta profesinė kvalifikacija, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašą. Įstatymo projektu siūloma minėtą sąrašą, šiuo metu tvirtinamą Vyriausybės, pavesti tvirtinti ekonomikos ir inovacijų ministrui.

7. Nustatyti aiškų reglamentavimą ir kriterijus dėl kitų įmonių veiklos, kuria tarpininkaujama trečiųjų šalių piliečių įdarbinimui Lietuvoje – siūloma reglamentuoti tarpininkavimo paslaugų, įdarbinant trečiųjų šalių piliečius Lietuvoje, teikimą, numatant, kad šios paslaugos galėtų būti teikiamos trečiųjų šalių piliečiams aukštos profesinės kvalifikacijos darbuotojams ir kitiems darbuotojams, ketinantiems dirbti Lietuvos Respublikoje pagal darbo sutartį, išskyrus priskiriamus sezoniniams darbams. Siūloma nustatyti kriterijus, kuriuos turėtų atitikti subjektai, teikiantys tarpininkavimo įdarbinant paslaugas trečiųjų šalių piliečiams (sprendimą dėl atitikimo kriterijams priimtą Užimtumo tarnyba). Siūlomu reglamentavimu bus sudarytos galimybės užsieniečiams pasirinkti teisėtai veikiančių ir nustatytus kriterijus atitinkančių tarpininkų paslaugas kaip alternatyvą neteisėtam tarpininkavimui, susijusiam su nelegalaus darbo ir trečiųjų šalių piliečių teisių pažeidimų rizika.

8. Įtvirtinti pagrindą atsisakyti išduoti ar pakeisti užsieniečiui leidimą laikinai gyventi, jeigu užsienietis, priimtas studijuoti į mokslo ir studijų instituciją pagal studijų programą (programas), yra surinkęs mažiau kaip 40 studijų kreditų per paskutiniuosius vienerius studijų metus arba studijuodamas ar mokydamasis nesilaiko įstatyme nustatyto apribojimo dirbti. Tokiu reguliavimu siekiama, kad užsieniečių, turinčių leidimą laikinai gyventi studijų pagrindu, dalyvavimas studijų procese būtų realus ir atitinkantis nurodytą buvimo Lietuvoje tikslą.

9. Sudaryti palankesnes sąlygas įsidarbinti studijas baigusiams Lietuvoje užsieniečiams – nustatyti, kad užsieniečiui, Lietuvos Respublikoje baigusiam studijas ar mokymąsi pagal profesinio mokymo programą, leidimui laikinai gyventi darbo pagrindu netaikoma atitikties Lietuvos darbo rinkai vertinimo sąlyga, nepriklausomai nuo to, ar jis įdarbinamas pagal įgytą Lietuvoje kvalifikaciją, jeigu užsienietis dėl leidimo laikinai gyventi darbo pagrindais gavimo kreipėsi nepaėjęs 2 metams nuo studijų ar mokymosi pagal profesinio mokymo programą baigimo.

10. Nustatyti, kad užsieniečiui, kuris ketina užsiimti teisėta veikla, susijusia su naujų technologijų ar kitų Lietuvos Respublikos ūkio ir socialinei plėtrai reikšmingų naujovių diegimu (startuoliui) išduotas leidimas laikinai gyventi gali būti pakeistas vieneriems metams du kartus (šiuo metu keičiamas vieną kartą).

11. Netaikyti teismui apskūsto sprendimo vykdymo sustabdymo, jeigu sprendimas panaikinti leidimą gyventi priimtas dėl grėsmės valstybės saugumui ar viešajai tvarkai priežasčių.

12. Įtvirtinti imperatyvią nuostatą, kad užsieniečiui uždraudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, jeigu jis gali kelti grėsmę valstybės saugumui ar viešajai tvarkai arba jeigu jam atsisakyta išduoti vizą ar leidimą gyventi, ar viza ar leidimas gyventi panaikinti dėl priežasčių, susijusių su fiktyviais pagrindais (pvz., nustatyta, kad sudaryta fiktyvi santuoka, įsteigta fiktyvi įmonė).

4. Derinimas. Įstatymų projektai buvo pateikti derinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Švietimo ir mokslo ministerijai, Teisingumo ministerijai, Užsienio reikalų ministerijai, Ūkio ministerijai, Finansų ministerijai, Valstybės saugumo departamentui, Valstybinei darbo inspekcijai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Užimtumo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Finansų ministerijos.

Įstatymų projektai patikslinti pagal Teisingumo ministerijos, Užsienio reikalų ministerijos, Ūkio ministerijos, Finansų ministerijos, Valstybės saugumo departamento, Užimtumo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktas pastabas. Pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos neatsižvelgta, pateikiami derinimo pažymoje.

Pagrindinės pastabos, į kurias neatsižvelgta:

- dėl lengvatų suteikimo ekonomiškai stipriausių šalių piliečiams proporcingumo galimai tokių užsieniečių naudai Lietuvos Respublikai,
- dėl supaprastinto reikalavimo darbdaviui vietoje dokumentų teikti atitinkamą informaciją apie užsieniečio kvalifikacijos ir darbo patirties atitiktį darbo vietai keliamos rizikos į Lietuvos Respubliką patekti nekvalifikuotai trečiųjų šalių piliečių darbo jėgai,
- dėl įtraukimo į patvirtintų įmonių sąrašą kriterijų ir tvarkos reglamentavimo įstatyme, o ne poįstatyminiame teisės akte,
- dėl aukštos kvalifikacijos atveju netaikomo darbo rinkos testo sukuriama prielaidos darbo užmokesčio dempingo grėsmei tų profesijų specialistams, kurių trūkumas Lietuvoje nenustatytas,
- dėl siūlymo tarptautiniu mastu pripažįstamoms įmonėms, kurios negali atitikti į patvirtintų įmonių sąrašą įtraukiamoms įmonėms keliamo reikalavimo ne trumpiau kaip 2 metus vykdyti veiklą Lietuvoje, taikyti tokias pačias išimtis, kaip ir į šį sąrašą įtraukiamoms įmonėms,
- dėl siūlymo suvienodinti reikalavimus juridiniams asmenims ar jų filialams, teikiantiems tarpininkavimo įdarbinant paslaugas trečiųjų šalių piliečiams ir Lietuvos Respublikos piliečiams,
- dėl atsisakymo išduoti ar pakeisti leidimą laikinai gyventi arba tokio leidimo panaikinimo užsieniečiui, kuris yra surinkęs mažiau kaip 40 studijų kreditų per paskutinius vienerius studijų metus nustatymo tikslingumo.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pateikė papildomas pastabas dėl siūlymo įvesti kvotas. Baigiant derinti įstatymų projektus, ministerija organizavo pasitarimus, kaip įgyvendinti kvotos apskaičiavimo, užpildymo ir kontrolės mechanizmą pagal siūlomas nuostatas. Pasitarimų metu paaiškėjo, kad siūlomas kvotos nustatymas ir naudojimas yra sunkiai įgyvendinamas, nes pagal institucijų valdomus registrus ir duomenis nėra galimybės apskaityti kvotos užpildymo. Taip pat pažymėta, kad kvotos idėja – palengvintas režimas, tačiau išnaudojus kvotą, turės būti taikoma bendroji leidimo išdavimo procedūra ir atitinkamai darbo rinkos poreikio vertinimas, dėl ko pailgės dokumentų išdavimo terminai, tokiu būdu abejotina, ar darbdaviams bus palengvintas trūkstančių profesijų darbuotojų įdarbinimas. URM išreiškė nuogąstavimą, kad Lietuvos ambasadose užsienio valstybėse gali išaugti norinčiųjų gauti vizas asmenų skaičius ir siekiant laiku išduoti vizas, turės būti didinamas administracinis aparatas. Atsižvelgiant į tai siūloma tęsti diskusijas dėl kvotos įgyvendinimo.

5. Atitikimas Vyriausybės programai. Projektai tiesiogiai neįgyvendina Vyriausybės programos nuostatų.

6. Dalykinio vertinimo išvada. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal siūlomą reglamentavimą trūkstamų profesijų sąrašas bus sudaromas ir tvirtinamas Užimtumo tarnybos direktoriaus įsakymu, o kvotą šioms profesijoms pavedama tvirtinti Vyriausybei, prieš tai Trišalėje taryboje suderinus Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktą su Ekonomikos ir inovacijų ministerija suderintą pasiūlymą. Nustatoma, kad Trišalė taryba Vyriausybei savo išvadą turi pateikti iki lapkričio 1 d., o terminas, kada Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pateikia projektą Vyriausybei, nenustatytas. Manytume, kad jei sprendimą dėl kvotos nustatymo būtų pavesta priimti Vyriausybei, jai iki lapkričio 1 d. turėtų būti pateiktas sprendimo projektas kartu su visų suinteresuotų šalių, tame tarpe ir Trišalės tarybos, išvadomis. Siūlome atitinkamai tikslinti projektą.

Atsižvelgiant į projektams pateiktas pastabas siūlome projektus svarstyti Tarpinstituciniame pasitarime.

Patarėja

Aušrina Genienė

Aušrina Genienė, tel. 8 706 63 769, el. p. ausrina.geniene@lr.lt